

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף קא

משנה: הדלת של ה'מוקצה' (= רחבה שאחורי הבית) שאין משתמשים שם תדיר ולכן לא עושים שם דלת קבועה, אלא מניח אותה בפתח וכשרוצה לפתוח משליכה לארץ, וכן חדקים שבפירצה (= חבילות קוצים שסתם בהם פירצה, ולפעמים שהוא פותחה), אסור לסגור בהם את הפתח בשבת, שכיוון שהם אינם מחוברים אם הוא סוגר בהם זה בנין גמור, ואף אם הם מחוברים אבל אם הם נגררים לארץ זה נראה כבניין ואסור. אבל אם הם גבוהים מן הארץ אפילו כל שהוא מותר לסגור בהם, כיון שהם דומים לשאר דלתות.

גמרא: קושיא מברייתא: דלת / מחצלת הנגררת על הארץ, וקנקן (= ידית המחרשה) הנגרר, ומשתמשים בהם לסגירת הפתח, אם הם קשורים לבנין **ותלויים** מותר לנעול בהם בשבת. מוכח שצריך שיהיו תלויים אבל לא צריך שיהיו גבוהים מן הארץ, וזה שלא כדברי משנתנו.

אביי מתרץ: בברייתא מדובר שיש להם ציר, והציר מוכיח עליהם שהם משמשים כדלת גמורה, וכיון שהם קשורים ותלויים אין זה נראה כבונה, ולכן אין צריך שיהיו גבוהים מן הארץ. רבא מתרץ: בברייתא מדובר שהיה להם ציר, ואף שעכשיו אין להם ציר יש היכר שהם משמשים כדלת, ולכן אין צריך שיהיו גבוהים מן הארץ.

מיתבי: דלת הנגררת וכו' בזמן **שיש להם ציר וגבוהים מן הארץ** (אנו גורסים כמו כמה ראשונים שלא גורסים 'בזמן שקשורים ותלויים') אפילו כמלא נימא (= שעה) מותר לנעול בהם. מוכח שאף שיש להם ציר עדיין צריך שיהיו גבוהים מן הארץ, וזה שלא כתירוצם של אביי ורבא.

אביי מתרץ: כוונת הברייתא או שיש להם ציר או שגבוהים מן הארץ, אבל לא צריך את שני הדברים. רבא מתרץ: כוונת הברייתא או שהיה להם ציר או שגבוהים מן הארץ.

סוכי קוצים: שיחי קוצים. **חבילין:** חבילי קוצים.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

דלת אלמנה הנגררת: יש אומרים שהכוונה לדלת העשויה מקרש אחד (ולא כמו כל הדלתות העשויות מכמה נסרים מחוברים), ולכן הוא נראה כבונה אם הוא שם אותה בפתח. ויש אומרים שאין לה 'גשמה', כלומר שאין לה בריחים המחברים אותה כמו שיש לשאר הדלתות.

מדורתא: מדורה גדולה. ומותר להכין אותה ביום טוב מלמעלה למטה, כלומר כשאוחז את העצים העליונים באויר ונותן את העצים התחתונים מתחת, לפי שאין זה דרך בנין אהל. אבל מלמטה למעלה (כדרך שעושים בחול) אסור, משום שהוא יותר דפנות וגג וזה דומה לבנין אהל. וכן הדין **בביעתא** (= ביצה) שרוצה לצלותה על שני גזרי עצים ביו"ט, צריך לאחזו את הביצה בידו וחברו יתן את העצים מתחת. וכן הדין **בקיורא** (= קדירה), שאסור להושיב קדירה על שתי חביות (כשבניהן דולקת אש) ביו"ט, לפי שזה דרך בנין, אלא יאחזו את הקדירה באויר וחברו יניח את החביות מתחתיה. וכן הדין **בפוריא** (= מיטה מתפרקת שמותחים עליה עור), שכשרוצה להרכיבה בשבת וביו"ט עליו לאחזו את העור בידו, ואח"כ חברו יביא את מסגרת המיטה ויניח אותה תחת העור. וכן הדין **בחביתא** (= כשמסדר את החביות במרתף שורה על שורה), עליו לאחזו את העליונה ויניח את התחתונות תחתיה.

משנה: דעת רבי מאיר - לא יעמוד אדם ברשות-היחיד ויקח מפתח העומד ברשות הרבים, ויפתח בו חנות העומדת ברשות הרבים (אפילו שאינו מטלטל את המפתח ד' אמות ברשות-הרבים) - מחשש שמא יביא את המפתח אליו ויוציאו מרשות לרשות. וכן להיפך, לא יעמוד אדם ברשות-הרבים ויקח את המפתח המונח מעל דלת החנות שהיא רשות-היחיד ויפתח בה את החנות, מחשש הנ"ל. אלא אם כן עשה מחיצה סביב לדלת החנות גבוהה עשרה, שאז עומד בתוכה שהיא רשות היחיד ופותח את החנות.

דעת רבנן – שמותר, וכך היה מעשה בשוק של פטמים בירושלים שהיו עומדים ברשות הרבים ונועלים את דלת החנות עם המפתח העומד בחלון מעל החנות.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

נמרא: לכאורה רבנן מביאים ראייה שמותר לעמוד בכרמלית ולפתוח ברשות-היחיד, ואילו רבי מאיר דיבר על לעמוד ברשות-הרבים. שהרי ירושלים נחשבת לכרמלית. ובכרמלית אין סיבה לגזור, שהרי גם אם יביא את המפתח אליו עבר על איסור דרבנן, ולא גוזרים גזירה לגזירה?

ירושלים: אפילו שעוברים בה שישים ריבוא בני-אדם מכיון שדלתותיה ננעלות בלילה נחשבת לכרמלית, שאינה דומה להליכת בני ישראל במדבר – המגדירה את רשות הרבים. אמנם לאחר שנפרצו בחומותיה פרצות רחבות יותר מעשר אמות כבר אינה נחשבת לכרמלית אלא לרשות-הרבים.

רבא אמר: מחלוקת רבי מאיר ורבנן היא רק בסיפא של המשנה, ואינה בחשש הוצאה מרשויות דאורייתא (שעל זה דיברה הרישא) אלא ברשויות דרבנן. כלומר מדובר בשערי גינה שהיא כרמלית. ודעת רבי מאיר שלא יעמוד ברשות-היחיד ויוציא ידו ויקח מפתח העומד בשער הגינה ויפתח את השער, וכן להיפך לא יעמוד בגינה ויפתח דלת של רשות-היחיד. משום גזירה שלא יביא את המפתח לרשותו, ואפילו שמדובר בטלטול האסור מדרבנן. וחכמים חולקים, ומביאים ראייה משוק של פטמים שהוא כרמלית, והיו נועלים את הדלת של החנות על ידי מפתח הנמצא ברשות היחיד ומניחים את המפתח מעל הדלת, ולא גזרו בזה.

ת"ר פתחי שערי גינה: הדברים המובאים בתחילת הברייתא הם דעת רבי מאיר, ודעת רבנן מובאת בסוף הברייתא.

דעת רבי מאיר: שערי גינה העומדים סמוך לרשות-הרבים, ויש בהם מנעול רחב ד' על ד' טפחים הקבוע בשער גבוה מהקרקע עשרה טפחים - הרי הוא נחשב לרשות-היחיד. ואסור לעמוד ברשות-הרבים לקחת את המפתח המונח על המנעול מערב שבת, ולפתוח בו את המנעול, גזירה שמא יקח את המנעול אליו ונמצא מטלטל מרשות לרשות. וכן אסור לעמוד בתוך הגינה שהיא כרמלית לקחת את המפתח המונח על המנעול ולהכניסו לתוכו, גזירה שמא יביאו אצלו לכרמלית ונמצא מטלטל מכרמלית

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

לרשות-היחיד. אלא אם יש בית שער (= בית קטן לשער) מחוץ לגינה, מותר לעמוד בתוכו ולפתוח את השער. ואם הבית שער מתוך הגינה מותר לעמוד בתוכו ולפתוח.

וכן חנויות הפתוחות לרשות-הרבים שיש להן איסקופה (= מפתן הדלת גבוה שלושה רחב ארבעה) הנחשבת לכרמלית - אם המנעול הקבוע בדלת נמוך מעשרה טפחים הוא גם נחשב לכרמלית, ואז מניח בערב שבת את המפתח באיסקופה, ובשבת מותר לעומד באיסקופה לקחת את המפתח המונח שם ולפתוח את המנעול ולהחזירו לאיסקופה.

אבל אם המנעול גבוה עשרה שאז הוא נחשב לרשות-היחיד: דעת רבי מאיר - מניח את המפתח בערב שבת על המנעול, ובשבת לוקח את המפתח מהמנעול פותח ומחזירו למקומו. (דבר התמוה לכאורה: שהרי הוא עצמו עומד בכרמלית, ומדוע אין חשש שיביא את המפתח אליו לכרמלית, כמו ברישא שחשש רבי מאיר בגינה? – ויתבאר להלן שחזר בו רבי מאיר מהרישא, וסובר שלא גוזרים בכרמלית שהיא רשות האסורה רק מדרבנן).

דעת חכמים – גם כאן מניח את המפתח באיסקופה, ובשבת פותח ומחזיר לאיסקופה (דבר התמוה לכאורה: שהרי אם המנעול נחשב לרשות-היחיד ודאי אסור לטלטל את המפתח מכרמלית לרשות היחיד? ויתבאר להלן). ויכול גם להחזירו לחלון גבוה עשרה שאינו רחב ד' הנחשב ל'מקום פטור', אבל לא לחלון רחב ד' הנחשב לרשות היחיד מפני שנראה הדבר כאילו מוציא מרשות לרשות (יבואר להלן).

הגמרא מבארת את המחלוקת: מדובר במנעול שיש בו אורך ורוחב של ד' אבל אין לו עומק של ד' טפחים, אלא אם נצרף את עובי הדלת שמאחוריו להשלים את הד' טפחים. דבר זה נקרא 'חוקקין להשלים'. רבי מאיר סבר שאומרים חוקקין ולכן נחשב המנעול לרשות היחיד. משום כך אסר רבי מאיר לקחת את המפתח מהאיסקופה שהיא כרמלית ולהכניסו למנעול שהוא רשות היחיד.

(המשך בדף הבא ↓)



(המשך מדף קודם ↑)

חכמים סוברים שלא אומרים חוקקין ולכן נחשב המנעול שאין בו ד' טפחים ל"מקום פטור". משום כך מותר לקחת את המפתח מהאיסקופה שהיא כרמלית ולהכניסו למנעול שהוא מקום פטור.

לפי זה מובן שאסרו רבנן לאחר שלקח את המפתח מהאיסקופה שהיא כרמלית, ולהכניסו למנעול שהוא מקום פטור - להניח אותו בחלון הרחב ד' שהוא רשות-היחיד. מכיון שאסור להוציא מרשות לרשות דרך 'מקום פטור' וכמו שאמר רב דימי (שמקום שאינו רחב ד' הנחשב ל"מקום פטור' מותר לבני רשות-הרבים ורשות-היחיד לכתף ולסדר עליו את משאם, אבל אסור להם להחליף את המשאות זה עם זה). ורבנן סוברים שאפילו מכרמלית (דרבנן) לרשות-היחיד דרך מקום פטור אסור.

משנה: 'נגר' (= יתד שנועלין בו את הדלת על ידי תחיבה בחור המנעול שבאיסקופה) אסור לנעול בו את הדלת משום שנראה הדבר כמלאכת 'בונה'. ואם יש בראשו גלוסטרא (= כדור עבה) שאז הוא ראוי לשמש גם כ'מכתש' לכתישת תבלינים: דעת רבי אליעזר - שאין זה מספיק אלא צריך שיהיה קשור ותלוי בדלת. דעת רבי יוסי - שמותר לנעול בו מכיון שתורת כלי עליו אינו נראה כבונה.

ונחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי במעשה שהיה בבית הכנסת בטבריה לגבי שימוש בנגר, היאך היה המעשה.